

บทที่ 4

ผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบขององค์กรในการพิจารณาพิพากษา คดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

4.1 ผู้พิพากษาขององค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

องค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดีเป็นสถาบันที่มีหน้าที่ยุติข้อพิพาทอันเป็นการระงับความขัดแย้งในสังคม โดยมีผู้พิพากษาเป็นผู้ทำหน้าที่แทนศาลและผู้พิพากษาจะพิจารณาพิพากษาคดีให้เป็นไปตามกฎหมายและข้อเท็จจริงเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม ศาลหรือผู้พิพากษาจึงต้องมีความเป็นอิสระ คือต้องไม่อยู่ภายใต้อำนาจ ภายใต้อำนาจ หรือภายใต้อิทธิพลของผู้ใด

ประเทศสหรัฐอเมริกาเห็นว่านอกจากประชาชนจะต้องมีอำนาจในการปกครองตนเองแล้ว อำนาจในการปกครอง คือ อำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการ ต้องแยกจากกัน ระบบการบริหารงานบุคคลของผู้พิพากษาต้องไม่ทำให้ผู้พิพากษาอยู่ใต้บังคับบัญชาหรือคำแนะนำของผู้ใดระบบบริหารงานยุติธรรมจะเน้นถึงความเป็นอิสระของผู้พิพากษาแต่ละคน¹

Plato ได้กล่าวไว้ว่า "ผู้พิพากษาที่ดีนั้นต้องไม่ใช่คนหนุ่ม แต่ต้องเป็นคนที่มียุวุฒิสูงผ่านการเรียนรู้เล่ห์กลของมนุษย์มานาน" ซึ่งการคัดเลือกผู้พิพากษาจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักกฎหมายที่ประสบความสำเร็จอาจทำได้โดยวิธีตั้งคณะกรรมการพิเศษเพื่อทำหน้าที่ร่วมกับเนติบัณฑิตยสภาและคณะกรรมการตุลาการ โดยวิธีนี้จะทำให้มีความหลากหลายชั้นในหมู่ผู้พิพากษาซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาแนวความคิดทางกฎหมายที่กว้างขวางขึ้น พร้อมกับตอบสนองความต้องการของสาธารณะมากขึ้น การคัดเลือกผู้พิพากษาโดยใช้ระบบเปิดนี้ได้ทำกันในหลายประเทศ²

¹ บุญเชตร์ พุ่มทิพย์, "หลักประกันความเป็นอิสระของผู้พิพากษา," *ตุลาการ* 44,1 (มกราคม - มีนาคม 2540) : หน้า 64.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 83.

ประเทศญี่ปุ่น กฎหมายกำหนดว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา 10 คน ใน 15 คน ต้องเป็น นักกฎหมายอาชีพ และต้องมีประสบการณ์ในวิชาชีพกฎหมายที่กำหนดไม่น้อยกว่า 20 ปี ส่วนผู้พิพากษาศาลฎีกาอีก 5 นาย ไม่จำเป็นต้องเป็นนักกฎหมาย แต่ต้องมีความรู้กฎหมายเพียงพอ

ระบบองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีต้องมีการดำเนินการอย่างเคร่งครัดแทนวิธีการปรึกษาหารือ และการตรวจจำนวนจากผู้บังคับบัญชา ผลคำพิพากษาที่ออกมา ก็จะเป็นคำพิพากษาที่เกิดจากการประสานทัศนคติที่แตกต่างกันของผู้พิพากษาแต่ละคนซึ่งมีความเป็นอิสระ อันจะทำให้ผลของคำพิพากษานั้นไม่หนักหรือเบาเกินไป จึงสอดคล้องกับคำกล่าวของ Plato ที่ว่า "ผู้พิพากษาที่ดีนั้น คือ ผู้พิพากษาที่รวมกันจากบุคคลหลายประเภท"³

ในประเทศเยอรมัน ศาลจะมีอำนาจที่เกี่ยวกับเรื่องของการพิจารณาคดีที่อุทธรณ์คำวินิจฉัยของฝ่ายบริหาร และมีผู้พิพากษาที่มีคุณสมบัติพิเศษทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา และคำตัดสินก็จะเป็นแนวบรรทัดฐานที่ต้องยอมรับ แต่ในระบบการอำนวยความยุติธรรมของประเทศไทยยังไม่เข้มแข็ง คู่ความ ทนายความ อัยการ ยังไม่เข้มแข็ง ซึ่งหากศาลมีความเข้มแข็งก็สามารถเป็นที่พึ่งของประชาชนได้ เพราะถ้าปล่อยให้คู่ความที่มีทนายความที่ดีกว่าและอีกฝ่ายไม่สู้ก็จะเกิดความเสียหายได้⁴

การพิพากษาคดีตามความเป็นธรรม ภายใต้หลักแห่งกฎหมาย และหลักแห่งความยุติธรรมนั้นได้มีภาษิตกฎหมายว่า "ศาลมีหน้าที่แต่จะปรับบทกฎหมาย มิใช่เป็นผู้บัญญัติกฎหมาย" (judicis est dicere, non dare) บทนี้ดูเหมือนว่าศาลไทยจะยึดถือโดยเคร่งครัด แต่การทำหน้าที่ของผู้พิพากษามิใช่เป็นแต่เพียงผู้ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายเท่านั้น เพราะหากเป็นเช่นนั้นจริง ผู้พิพากษาหรือศาลก็คงไม่ผิเคอะอะไรกับกระบอกเสียงของฝ่ายนิติบัญญัติและคงหมดความหมาย บทกฎหมายนั้นมักจะมีข้อเคลือบแคลงสงสัยซึ่งจะต้องทำให้กระจ่างชัดและมีช่องโหว่ที่ต้องอุดให้เต็ม ภาระหน้าที่ในการตีความกฎหมายและการอุดช่องโหว่ของกฎหมายนี้ที่ถือว่าเป็นภาระหน้าที่อันยิ่งใหญ่ของผู้พิพากษา การตีความจำเป็นต้องค้นหาความหมายของถ้อยคำในตัวบทกฎหมาย และค้นหาเจตนารมณ์ที่ซ่อนอยู่ในตัวบทกฎหมาย ศึกษาถึงความมุ่งหมายของกฎหมาย

³ เรื่องเดียวกัน , หน้า 85.

⁴ รายงานการประชุม คณะอนุกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งและวิธีพิจารณาคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ.

ในขณะที่มีการร่างกฎหมาย ศึกษาถึงความมุ่งหมายของกฎหมายในปัจจุบันด้วย ซึ่งกฎหมายนั้นมีลักษณะคล้ายกับสิ่งมีชีวิต เปลี่ยนแปลงงอกงามอยู่เสมอ จึงไม่ผูกมัดอยู่กับความหมายดั้งเดิม ในขณะที่มีการร่างกฎหมายนั้นขึ้น ผู้ร่างกฎหมายเองก็มีอาจที่จะบัญญัติกฎหมายให้ครอบคลุมเหตุการณ์ทุกอย่าง ด้วยเหตุนี้เมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับการปรับใช้กฎหมายอันเป็นภาระหน้าที่ขององค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดีที่จะต้องค้นหาความหมายของถ้อยคำในกฎหมาย ตลอดจนเจตนารมณ์ของกฎหมาย อันเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและลึกซึ้ง ต้องอาศัยความรู้อย่างแตกฉานและประสบการณ์อย่างกว้างขวาง⁵

ภาระหน้าที่ขององค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดีในการช่วยปรุงแต่งกฎหมายให้บริบูรณ์ เหมาะสมกับสภาวะการณ์ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้พิพากษาเปรียบเสมือนเป็นผู้แปลความหมายของกฎหมายและคำสั่งต่างๆ เพื่อสังคม ผู้พิพากษาจะต้องทำหน้าที่อุดช่องว่างให้สมบูรณ์ ทำความไม่แน่นอนให้แน่นอนและถูกต้อง ตลอดจนเป็นผู้ประสานผลที่เกิดขึ้นด้วยความยุติธรรม หากผู้พิพากษาวินิจฉัยตัดสินคดีตามตัวบทกฎหมายเพียงอย่างเดียวย่อมไม่มีคุณค่าพอที่จะเป็นผู้ประกาศความยุติธรรม ผู้พิพากษาจึงต้องเข้ามามีบทบาทร่วมในการสร้างเสริมกฎหมายให้บริบูรณ์ มิใช่เป็นแต่เพียงเครื่องมือของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าผู้พิพากษาจะละเลยต่อหน้าที่อันเป็นธรรมชาติขององค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดี คือการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งนี้ในการค้นหาเจตนารมณ์ของกฎหมาย การอุดช่องโหว่ของกฎหมาย และการวางหลักกฎหมายเพิ่มเติมเพื่อเป็นการพัฒนากฎหมายลายลักษณ์อักษรให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ที่เรียกว่า Judiciary Law หรือแนวบรรทัดฐานแห่งคำพิพากษา (the doctrine of precedent) แนวบรรทัดฐานแห่งคำพิพากษาที่ว่านี้มีใช้ถือเคร่งครัดประหนึ่งเป็นกฎหมายเหมือนประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) หากแต่ถือว่าเป็นเพียงที่มาของกฎหมาย (Source of Law) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยตีความกฎหมายเท่านั้น⁶

หลักกฎหมายทั่วไป ได้แก่ หลักกฎหมายที่นำมาจากคำสอนกฎหมายธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนแนวบรรทัดฐานแห่งคำพิพากษา ด้วยเหตุนี้ผู้พิพากษาของไทยจึงมีบทบาทในการสร้างกฎหมายให้สมบูรณ์ ด้วยการค้นหาเจตนารมณ์ของกฎหมายอุดช่องว่างของกฎหมายและวางหลักกฎหมายเพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคม

⁵ วิชา มหาคุณ, ศาลยุติธรรมและการพิพากษาคดี, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท 21 เซ็น จูรี จำกัด , 2536) , หน้า 12.

⁶ เรื่องเดียวกัน , หน้า 16.

ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความยุติธรรมที่แท้จริง มิใช่เป็นแต่เพียงเครื่องมือของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติเท่านั้น หลักกฎหมายที่ศาลสร้างขึ้นตามแนวทางของตรรกวิทยา เรียกว่าเป็นกฎแห่งการเทียบเคียง หรือวิธีทางแห่งปรัชญา วิธีทางแห่งวิวัฒนาการ วิธีทางแห่งธรรมเนียมประเพณี วิธีทางแห่งสังคมวิทยา ในการพิจารณาพิพากษาคดีขององค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดี จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการให้เหตุผลตามหลักตรรกวิทยาเป็นพื้นฐาน หลักของตรรกวิทยาที่นำมาใช้มากในการพิพากษาคดีก็คือกฎแห่งการเทียบเคียง หากคดีมีประเด็นอย่างเดียวกัน คู่ความก็ย่อมหวังที่จะได้รับการตัดสินอย่างเดียวกัน หลักที่วางนี้จึงเป็นรากฐานของแนวบรรทัดฐานแห่งคำพิพากษาซึ่งดำเนินรอยตามแนวทางพัฒนาของตรรกวิทยา⁷

แนวทางดังกล่าวมีข้อจำกัด ซึ่งหากดำเนินไปตามรูปแบบที่ได้กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ก็อาจเกิดผลประหลาดขึ้นได้ ดังนั้นนักกฎหมายจึงหาทางออกด้วยการใช้แนวทางประวัติศาสตร์เข้าช่วย เป็นวิธีทางแห่งวิวัฒนาการ ต้องพิจารณาถึงภูมิหลังของคดี ภูมิหลังของกฎหมาย การเปลี่ยนแปลงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อค้นหาเหตุผลที่ดีที่สุดมาปรับใช้แก่คดี ทั้งนี้โดยอาศัยกฎแห่งการเทียบเคียงควบคู่กันไปด้วย หากแนวทางประวัติศาสตร์และตรรกวิทยาไม่เพียงพอที่จะนำมาใช้ในการพิจารณาพิพากษารรคดี ผู้พิพากษาจะต้องอาศัยแนวทางของจารีตประเพณีเข้าช่วยด้วย เพราะจารีตประเพณีคือบ่อเกิดของกฎหมาย เมื่อไม่มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรปรับใช้แก่คดี ทั้งนี้เพราะวิถีชีวิตของมนุษย์ย่อมดำเนินไปตามขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมที่เขาอยู่ กฎหมายบางครั้งมีข้อจำกัดอยู่ในกรอบของความถูกต้องและความผิด แต่ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนแตกต่างกันออกไปจากกฎหมาย เพราะถือมาตรฐานความถูกต้องและความผิดตามความประพฤติของบุคคลของในแต่ละยุคสมัยซึ่งไม่เหมือนกันเรียกว่า คีลธรรมตามกาลเวลา (the mores of the time)⁸

เป้าหมายสูงสุดและสุดท้ายของกฎหมายก็คือสวัสดิภาพของสังคม ผู้พิพากษามีบทบาทที่จะต้องอุดช่องว่างแห่งกฎหมาย ศาลเปรียบเสมือนฝ่ายนิติบัญญัติในอันที่จะช่วยสร้างเสริมหรือปรุ้งแต่งกฎหมาย สิ่งที่ผู้พิพากษาจะต้องบรรจุลงในช่องว่างดังกล่าวนั้นก็คือวิธีทางแห่งสังคมวิทยา โดยเน้นด้านสวัสดิภาพของสังคม บทบาทของศาลก็คือนำผู้ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และความประสงค์ของรัฐซึ่งจะปรากฏเด่นชัดอยู่ในคำวินิจฉัยของศาล โดยมุ่งจะให้เกิดความยุติธรรมขึ้นในสังคม ความยุติธรรมและประโยชน์สุขของส่วนรวม

⁷ เรื่องเดียวกัน , หน้า 17.

⁸ เรื่องเดียวกัน , หน้า 18.

ดังนั้น องค์การในการพิจารณาพิพากษาคดีย่อมมีบทบาทในการเสริมสร้างและปรุงแต่งกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัตินั้นให้บริบูรณ์ ด้านการตีความกฎหมาย และอุดช่องว่างแห่งกฎหมาย จึงทำหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นผู้บัญญัติกฎหมาย หรือใช้อำนาจกึ่งนิติบัญญัติ มิใช่มุ่งประสงค์ที่จะให้ผู้พิพากษาทำหน้าที่แทนฝ่ายนิติบัญญัติ โดยหลักแล้วผู้พิพากษาก็ยังคงเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายตามที่ฝ่ายนิติบัญญัติสร้างขึ้นอยู่นั่นเอง แต่เมื่อไม่ชัดเจน ไม่บริบูรณ์ หรือมีข้อเคลือบแคลงสงสัย ผู้พิพากษาก็ย่อมเข้ามามีบทบาทดังกล่าวโดยการค้นหาเจตนารมณ์ของกฎหมายเพื่อให้เป็นไปตามธรรมชาติของกฎหมายที่มีความเป็นอิสระ เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง และเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของมนุษย์ที่อยู่ในสังคม ตลอดจนจนสภาพการณ์ของบ้านเมืองที่แปรเปลี่ยนไป ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความยุติธรรม และก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่มหาชน

คำพิพากษาขององค์การในการพิจารณาพิพากษาคดีนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะเป็นการชี้ขาดตัดสินคดีซึ่งคู่ความแต่ละฝ่ายได้ต่อสู้กันมาอย่างหนัก ด้วยสถิติปัญญา ไหวพริบ และเหตุผลทั้งในข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงในอันที่จะจงใจให้ศาลคล้อยตาม ซึ่งเป็นเรื่องยากสำหรับผู้พิพากษา เพราะจะต้องใช้ความละเอียดถี่ถ้วนในการวิเคราะห์คำพยานทั้งสองฝ่าย จะต้องยกเหตุผลขึ้นมาปรับแก้คดีให้ประจักษ์แจ้ง ถูกต้อง เทียบธรรม และสมเหตุสมผล ผู้พิพากษาต้องเล็งดูกระหนงใจความซึ่งจะแพ้และชนะหมายให้แม่นยำแก่ใจแล้วให้จับเอากระหนงความนั้นขึ้นวินิจฉัย และข้อความอันใดเป็นแต่เพียงใบ กิ่งก้าน ภาผาก สาขา ให้พิพากษาชำระตัดรอนเสียให้ยับ⁹

การวินิจฉัยคดีจักต้องอาศัยเหตุผลอันแจ่มประจักษ์ และตรงเป้าหมายที่สุด จึงจะพิพากษาคดีให้ถูกต้องปราศจากข้อสงสัย ผู้พิพากษาจะต้องเล็งดูข้อแพ้ชนะให้แม่นยำแล้วจึงจับเอาความนั้นขึ้นวินิจฉัย ในการวินิจฉัยคดี มิใช่เพียงแต่การวิเคราะห์หาเหตุผลหรือวินิจฉัยเหตุผลตามความหมายในทางตรรกวิทยาเท่านั้น แต่หลักกฎหมาย ความคิด และแนวความคิด จะต้องแจ่มชัดอยู่ในคำพิพากษานั้นด้วย เหตุผลไม่ตกอยู่ในหลักเกณฑ์ตายตัวของตรรกวิทยาหลักและแนวความคิดทางกฎหมายก็ไม่ใช่สิ่งตายตัว มันสามารถยืดหยุ่นได้เสมอ "ชีวิตของกฎหมายอยู่ที่ประสบการณ์ มิใช่ตรรกวิทยา"¹⁰

⁹ เรื่องเดียวกัน , หน้า 21-22.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน , หน้า 24.

เหตุผลเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการวินิจฉัยคดี ดังนั้น ตรรกวิทยาซึ่งเป็นหลักแห่งเหตุผลจึงมีส่วนช่วยในการวินิจฉัยคดีอยู่มาก ไม่ควรที่จะมองข้ามไปเสีย สรุปได้ว่า ประสบการณ์ย่อมมีส่วนช่วยในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้เป็นอย่างดี แต่การวินิจฉัยนั้นเองก็จะขาดเสียมิได้ซึ่งเหตุและผล สิ่งสำคัญในคำพิพากษาก็อย่างก็คือ ภาษาที่ใช้ในคำพิพากษา โดยปกติจึงต้องแจ่มชัด กระชับรัดกุม ได้ใจความ ในการพิพากษาคดี ผู้พิพากษาควรใช้ถ้อยคำที่มีความหมายธรรมดา หลักกฎหมายมิใช่หลักภาษาหรือหลักแห่งตรรกวิทยาเท่านั้นแต่เป็นหลักเพื่อการตัดสินคดีซึ่งมีขอบเขตกว้างขวางกว่า เราต้องยอมรับว่าผู้พิพากษาต่างก็มีระดับความสามารถและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ความผิดพลาดและความบกพร่องในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีจึงเกิดขึ้นได้เสมอ "ความสุจริตและความบริสุทธิ์ของผู้พิพากษานั้นจะยกมาอ้างไม่ได้ แต่ส่วนคำตัดสินของเขานั้น คู่ความอาจคัดค้านว่า ผิดกฎหมายหรือข้อเท็จจริงได้" แต่หากคำวินิจฉัยของศาลซึ่งผิดพลาดแล้ว คู่ความก็ไม่อาจเยี่ยวยากแก้ไขได้อีกเลย เว้นแต่เป็นกรณีผิดพลาดเล็กน้อย คือกรณีแก้ถ้อยคำที่เขียนหรือพิมพ์ผิดพลาดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 190 ดังนั้นผู้พิพากษาจึงต้องมีความพิถีพิถันระมัดระวังในการตัดสินชี้ขาดคดี และพยายามที่จะให้คำพิพากษานั้นกระจ่างชัดทั้งในด้านภาษา เหตุผล และความเป็นธรรม ทั้งนี้เพื่อความยุติธรรมดำเนินไปด้วยดี

Socrates ได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้พิพากษาว่า¹¹ "สี่ประการที่เป็นคุณสมบัติของผู้พิพากษา คือ ฟังอย่างสุภาพอ่อนโยน ตอบอย่างฉลาด พิจารณาอย่างสุขุม และวินิจฉัยอย่างเที่ยงธรรม ขณะที่ความยุติธรรมโดยความเป็นธรรม เข้ามาแทนที่ความยุติธรรมโดยคุณธรรม หน้าที่ของผู้พิพากษาก็คือการประสาทความยุติธรรม และการตีความกฎหมายตามข้อจำกัดเกี่ยวกับความประพฤติ เพื่อที่จะให้การกระทำดังว่านั้นมีประสิทธิภาพ ขณะที่กฎหมายเติบโตขึ้นตามความต้องการของชุมชน บทบัญญัติของกฎหมายก็จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงตัวเองตามความเปลี่ยนแปลงของชุมชนนั้น"

ความยุติธรรมจะบรรลุผลได้ย่อมขึ้นอยู่กับผู้พิพากษาผู้ตัดสินคดี ซึ่งมีใช่ผู้ตัดสินก็ทำ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะให้รางวัลแก่ผู้ที่เก่งกว่าระหว่างผู้เข้าแข่งขันสองคน แต่ทว่าเป็นวิธีการของสังคมที่จะให้บรรลุถึงสันติภาพและความยุติธรรมภายใต้กฎหมาย และเหตุผลที่จะจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาปัญหาข้อเท็จจริง เมื่อปัญหาข้อเท็จจริงที่ศาลชั้นต้นได้วินิจฉัยแล้วยุติ ปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาก็จะลดลง จึงไม่จำเป็นต้องมีผู้พิพากษาในศาลสูงเป็นจำนวนมากเหมือนในปัจจุบัน

¹¹ เรื่องเดียวกัน , หน้า 64.

จากการที่สังคมมีการพัฒนาไม่หยุดนิ่ง อาชญากรรมทางเศรษฐกิจก็ไม่มีทางหยุดนิ่งเช่นกัน รูปแบบในการประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ผู้พิพากษาในองค์กรในการพิจารณาพิพากษาจึงต้องเป็นผู้ไม่หยุดนิ่งเช่นกัน และยังคงเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญชำนาญทั้งทางด้านกฎหมายและด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกัน เพื่อนำความรู้ความเชี่ยวชาญต่างๆ มาผดุงความยุติธรรม และให้ความยุติธรรมกับเหยื่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจและผู้กระทำผิดด้วยทั้งสองฝ่าย โดยต้องเป็นผู้ที่อุดช่องว่างของกฎหมาย ทำให้กฎหมายลายลักษณ์อักษรมีชีวิต บังคับใช้ได้เมื่อเกิดเหตุการณ์ต่างๆ ในปัจจุบันขึ้น

กรณีของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมิได้มีผลต่อคนใดคนหนึ่งแต่ผลกระทบต่อประเทศชาติ ระบบเศรษฐกิจส่วนรวม ดังนั้น การที่มีความรู้ความชำนาญเท่าเทียม ผู้กระทำผิดจึงจะเข้าใจสภาวะการณ์หรือข้อเท็จจริงต่างๆ ได้ดี ซึ่งการพิจารณาพิพากษาคดีก็จะต้องมีองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดี ผู้พิพากษาทุกคนในองค์คณะไม่จำเป็นต้องรู้เรื่องเชี่ยวชาญเหมือนกันทุกคน ผู้พิพากษาท่านหนึ่งอาจมีความรู้ทางด้านกฎหมายอย่างเชี่ยวชาญ อีกท่านหนึ่งอาจมีความรู้ด้านการดำเนินธุรกิจและหลักกฎหมาย ส่วนอีกท่านหนึ่งอาจมีความรู้ชำนาญทางด้านผลกระทบทางเศรษฐกิจและหลักกฎหมาย เมื่อผู้พิพากษาทั้งองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีแล้วก็จะมีความเห็นต่างๆ กันออกไป แล้วนำมารวมกันเป็นคำพิพากษา บทสรุปว่าจะพิพากษาไปในแนวทางใด ซึ่งจะเป็นการสอดคล้องกับสังคมเป็นการให้ความเป็นธรรมที่แท้จริงในสังคม ซึ่งทุกอย่างก็จะอยู่ในหลักของกฎหมาย

ความเชี่ยวชาญชำนาญที่จะมีขึ้นในตัวผู้พิพากษาขององค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดีจะเกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้และประสบการณ์ ดังนั้น ผู้พิพากษาที่จะมาอยู่ในองค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจจึงต้องคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญชำนาญจริงๆ เกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจและวิถีทางในทางเศรษฐกิจ

ปัจจุบัน มีการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีประสบการณ์ความรู้ความเชี่ยวชาญชำนาญเข้ามาเป็นผู้พิพากษาได้ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ.2543 มาตรา 29 ซึ่งกำหนดไว้ให้บุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ดีเด่นในสาขาวิชากฎหมายให้มีสิทธิคัดเลือกพิเศษได้ แต่ก็ยังต้องมาเริ่มเป็นข้าราชการตุลาการตั้งแต่ขั้นต้นเป็นต้นมาเรื่อยๆ และอยู่ในระบบข้าราชการประจำ แต่อาชญากรรมทางเศรษฐกิจยังเกิดขึ้นอยู่อย่างต่อเนื่อง จึงควรมีมาตรการเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาและหามาตรการหลักไว้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาระยะยาว

จึงเห็นควรให้มีผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญชำนาญในทางด้านต่างๆ อยู่ในองค์
 กรในการพิจารณาพิพากษาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เพื่อเป็นการทำให้กฎหมายมีชีวิตขึ้นมา
 คุ่มครอง ให้ความเป็นธรรมและความยุติธรรมในสังคม เนื่องจากไม่มีทางที่จะบัญญัติกฎหมายได้
 ทันกับการกระทำอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ แต่การสร้างผู้พิพากษาให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ
 ชำนาญจะต้องใช้เวลา ในเบื้องต้นจึงควรให้มีผู้พิพากษาสมทบในองค์กรในการพิจารณาพิพากษา
 คดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญใน
 ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ แต่องค์กรในการพิจารณาพิพากษาก็ควรที่จะ
 สร้างผู้พิพากษาอาชีพให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเพิ่มมากขึ้น เมื่อมีมากเพียงพอที่จะพิจารณา
 วินิจฉัยคดีได้แล้วก็ลดจำนวนผู้พิพากษาสมทบลง แต่ผู้พิพากษาอาชีพก็ควรมีหลักการที่กำหนด
 ให้เมื่อเลือกที่จะปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ
 แล้วจะต้องดำรงตำแหน่งในองค์กรนั้นเป็นเวลานานเพื่อมิให้เกิดการโยกย้าย เมื่อมีความรู้ความ
 ชำนาญแล้วโดยจัดให้มีการส่งเสริมให้ไปศึกษาหาความรู้โดยให้ทุนไปศึกษาและมีข้อผูกมัดที่จะ
 ต้องมาทำงานรับใช้ราชการเป็นเวลานานเพื่อให้คุ้มค่ากับที่รัฐได้ลงทุนสร้างบุคคลากรเพื่อนำมา
 ผลงความยุติธรรมให้แก่ประเทศชาติ และปรับบทบาทผู้พิพากษาสมทบกลายเป็นผู้เชี่ยวชาญของ
 ศาลคงให้แต่คำปรึกษาแก่ผู้พิพากษาอาชีพโดยต้องมีการทำความเข้าใจในสำนวนความให้ปรากฏใน
 คำพิพากษาเพื่อให้มีการตรวจสอบได้ และหากมีการทุจริตก็สามารถมีมาตรการลงโทษได้ เนื่อง
 จากเป็นผู้เชี่ยวชาญไม่จำเป็นต้องนั่งพิจารณาจึงไม่เป็นเหตุที่ผู้พิพากษาสมทบเป็นสาเหตุทำให้คดี
 ล่าช้าเนื่องจากไม่มีเวลาเพราะตนเองก็ต้องมีการประกอบธุรกิจส่วนตัวเช่นนั้นก็ไม่มีการประจบการณ์
 ในการเป็นผู้เชี่ยวชาญ

4.2 ผู้พิพากษาสมทบขององค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

ประเทศเยอรมัน ศาลเคยนำระบบลูกขุนของประเทศอังกฤษมาใช้ แต่เนื่องจากระบบ
 ลูกขุนเป็นผลมาจากการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน ระบบลูกขุนในภาคพื้นยุโรปจึงถูกวิพากษ์
 วิจารณ์ ในที่สุดลูกขุนในประเทศเยอรมันได้เปลี่ยนแปลงกลายเป็นผู้พิพากษาสมทบ ซึ่งเห็นได้ชัด
 จากศาลพิเศษของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับกฎหมาย
 พิเศษเฉพาะเรื่อง เพราะความซับซ้อนในเนื้อหาของกฎหมายและการบริหารกฎหมายตลอดจนการ
 ปฏิบัติตามกฎหมายมีลักษณะพิเศษจำเป็นจะต้องจัดตั้งศาลพิเศษขึ้น เช่น ศาลปกครองชั้นต้น
 องค์คณะจะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน และผู้พิพากษากิตติมศักดิ์ 2 คน ศาลแรงงาน
 ชั้นต้น องค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 1 คน และผู้พิพากษากิตติมศักดิ์จำนวน 1 คน
 ศาลสังคมชั้นต้น องค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 1 คน และผู้พิพากษากิตติมศักดิ์ 2 คน

และศาลภาษีอากรชั้นต้น องค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน และผู้พิพากษา กิตติมศักดิ์ 2 คน¹² ซึ่งผู้พิพากษากิตติมศักดิ์ในกฎหมายไทยจะเรียกว่าผู้พิพากษาสมทบ จากแนว ความคิดในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเปลี่ยนเป็นแนวความคิดที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มี ส่วนในการใช้อำนาจตุลาการที่เป็นอำนาจอธิปไตยอย่างหนึ่งแทนการผูกขาดอำนาจนี้โดยเจ้าหน้าที่ ของรัฐหรือผู้พิพากษาอาชีพแต่เพียงฝ่ายเดียว และได้มีการพัฒนาต่อเนืองมาโดยการนำบุคคล ภายนอกมาร่วมพิจารณาพิพากษาคดีโดยอาศัยความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้านของบุคคลนั้นมา เป็นผู้พิพากษาสมทบซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ในการพิจารณาพิพากษาคดีที่มีความซับซ้อนหรือต้อง อาศัยความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้านนอกจากความรู้ทางด้านกฎหมายเท่านั้น

สำหรับประเทศไทย ผู้พิพากษาสมทบจะไม่ใช้ข้าราชการตุลาการ หรือข้าราชการฝ่าย ตุลาการ เพราะไม่ใช่ข้าราชการซึ่งรับราชการโดยได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณหมวดเงินเดือนในกระทรวงยุติธรรม แต่เป็นบุคคลซึ่งกฎหมายแต่งตั้งให้เข้ามานั่งพิจารณาพิพากษาคดีเพื่อ ช่วยเหลือผู้พิพากษาประจำ โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์บางอย่างของบุคคลผู้นั้นในการ ออกความคิดเห็นในการพิจารณาคดีบางประเภท และจะได้รับแต่ค่าปฎิการเป็นครั้งคราวเมื่อ มาปฏิบัติหน้าที่ตามเวลาที่ได้กำหนดไว้เท่านั้น

จากคำกล่าวที่ว่า “ผู้พิพากษาที่ดีนั้นต้องไม่ใช่คนหนุ่ม แต่ต้องเป็นคนที่มียุวุฒิสูงที่ผ่านการ เรียนรู้เล่ห์กลของมนุษย์มามาก”¹³ และคำกล่าวที่ว่า “ผู้พิพากษาที่ดีนั้นคือผู้พิพากษาที่รวม กันจากบุคคลหลายประเภท”¹⁴ คำกล่าวนี้เป็นเหตุผลที่ดีในการสนับสนุนให้มีการนำระบบผู้ พิพากษาสมทบมาใช้ในคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ดังตัวอย่างของเจตนารมย์ ของกฎหมายในการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ.2494 ได้ระบุถึงสาเหตุในการจัดตั้งศาลไว้ ว่า “เพื่อสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน” ในการพิจารณาคดีก็มีบทบัญญัติให้คำนึงถึงสวัสดิภาพ และอนาคตของเด็ก ซึ่งควรจะได้รับ การฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์เพื่อให้กลับตนเป็นพล เมืองดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษ และต่อมามีการออกพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 ที่กำหนดให้มีผู้พิพากษาสมทบในการ

¹² กมลชัย รัตนสกววงศ์, หลักกฎหมายปกครองเยอรมัน พื้นฐานความรู้ทั่วไป, พิมพ์ ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด, 2537), หน้า 16-23.

¹³ จรัญ ภักดีธนากุล, “ตุลาการกับกระบวนการยุติธรรม,” ตุลพาห 44,1 (มกราคม - มีนาคม 2540) : หน้า 83.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 85.

ร่วมพิจารณาพิพากษาคดีอันเป็นการแสดงถึงการกระจายอำนาจจากภาครัฐมาสู่ภาคเอกชน เป็นการผสมผสานระหว่างการกระจายอำนาจและการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในระบบบริหารองค์กร โดยผู้พิพากษาสมทบเป็นคณะบุคคลที่เป็นตัวแทนของประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ โดยยึดหลักการของศาลเยาวชนและครอบครัวกลางเป็นผู้กำหนดนโยบาย และผู้พิพากษาลดลงจนผู้พิพากษาสมทบจะร่วมกันนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดแก่เยาวชนและเด็กให้มากที่สุด¹⁵ ดังจะเห็นได้จากหน้าที่ต่างๆ ของผู้พิพากษาสมทบ ซึ่งการแยกพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนออกจากผู้ใหญ่ก็เนื่องจากเด็กมีลักษณะแตกต่างกับผู้ใหญ่ทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนความรู้สึกรู้จักคิด วิธีพิจารณาในศาลมีบรรยากาศของการปรึกษาหารือกันมากกว่า เพื่อแก้ไขมูลเหตุแห่งการกระทำผิดและจัดให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาอบรมและฝึกอาชีพ ศาลเยาวชนและครอบครัวจึงได้จัดตั้งขึ้นเพื่อปรับปรุงคุณภาพและเสริมสร้างค่านิยมทางจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมของเด็กและเยาวชน¹⁶

เหตุจำเป็นที่ต้องมีผู้พิพากษาสมทบร่วมพิจารณาในคดีที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนนั้นก็เนื่องจากมีความคิดเห็นว่าผู้พิพากษาธรรมดาจะเคร่งครัดต่อตัวบทกฎหมายมากเกินไป ไม่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมที่让孩子หรือเยาวชนกระทำผิดขึ้นแล้วพิจารณาตัดสินไปตามตัวบทกฎหมาย จึงจำเป็นต้องให้บุคคลธรรมดาซึ่งมิใช่ นักกฎหมายเข้ามาช่วยกันพิจารณาวินิจฉัยในการแก้ไขเยียวยาเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็ก โดยพิจารณาในแง่ของสังคม โดยมุ่งแก้ไขเยียวยาให้เด็กและเยาวชนกลับตัวเป็นพลเมืองดี จึงจำเป็นต้องค้นหาสาเหตุที่เด็กและเยาวชนกระทำผิด เมื่อพบสาเหตุแล้วก็แก้ไขตามเหตุนั้นๆ ผู้พิพากษาประจำเป็นนักกฎหมายย่อมชำนาญในการฟังข้อเท็จจริงจากการสืบพยานและชำนาญในการปรับตัวบทกฎหมายเพื่อลงโทษจำเลย ส่วนผู้พิพากษาสมทบเป็นบุคคลธรรมดาและค่อนข้างเป็นคนมีวิสัยทัศน์สูงมีประสบการณ์ในการเลี้ยงดู อบรมบุตรหลานมามาก

¹⁵ กฤษณี เยพิทักษ์, "ผู้พิพากษาสมทบ : รูปแบบหนึ่งของการบริหารการพัฒนาโดยการกระจายอำนาจ," ผู้พิพากษาสมทบศาลจังหวัดนนทบุรีแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว หน้าที่ 3 2537-2540 : หน้า 41-42.

¹⁶ ชุมพล จันทราทิพย์, พระธรรมนูญศาลยุติธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536), หน้า 101.

ย่อมเข้าใจชีวิตจิตใจของเด็กและเยาวชนได้ดี¹⁷ จึงจำเป็นต้องกำหนดคุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบโดยต้องเป็นผู้มีอัธยาศัยเหมาะสมที่จะปกครองและอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชน ซึ่งองค์คณะของศาลเยาวชนและครอบครัวประกอบด้วยผู้พิพากษาประจำ 2 คน และผู้พิพากษาสมทบอีก 2 คน ซึ่งอย่างน้อยคนหนึ่งต้องเป็นสตรี ที่ต้องมีผู้พิพากษาธรรมดานั่งพิจารณาเพราะศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นศาลชั้นต้นต้องบัญญัติให้มีองค์คณะผู้พิพากษา 2 คน เพื่อให้ครอบคลุมองค์คณะตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม และการกำหนดให้มีผู้พิพากษาสมทบ 2 คน ให้เท่ากันเพื่อมิให้มีการเสียเปรียบกันในการลงความเห็นในการพิจารณาและพิพากษาคดี

จุดมุ่งหมายของกฎหมายแรงงานที่มุ่งหวังให้นายจ้างและลูกจ้างสามารถตกลงกันเองได้ในปัญหาอันเกิดจากข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง หรือการเจรจาตกลงกันแบบทวิภาคี¹⁸ โดยมีความมุ่งหมายในการประนีประนอมมากกว่าการชี้ขาด ซึ่งคดีแรงงานเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษเนื่องจากเป็นข้อขัดแย้งระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงาน หรือเกี่ยวกับสิทธิของนายจ้างและลูกจ้างตามกฎหมาย ซึ่งข้อขัดแย้งดังกล่าวควรได้รับการพิจารณาจากศาลแรงงาน โดยมีผู้พิพากษาซึ่งเป็นผู้มีความรู้ และความเข้าใจในปัญหาแรงงาน เพื่อให้คู่ความมีโอกาสประนีประนอมยอมความและสามารถทำงานร่วมกันได้ด้วยดี¹⁹ จึงควรเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้ามาร่วมเป็นผู้พิพากษาศาลแรงงานโดยใช้ระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในศาลแรงงาน ซึ่งผู้พิพากษาในศาลแรงงานไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้สูงเพียงแต่เป็นผู้เข้าใจถึงสภาพความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้างก็เพียงพอที่จะไกลเกลี่ยข้อพิพาทได้ ดังนั้นองค์คณะพิจารณาคดีประกอบด้วยผู้พิพากษาศาลแรงงานและผู้พิพากษาสมทบฝ่ายนายจ้างและฝ่ายลูกจ้างอย่างละเท่ากัน

คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีอาญาและคดีแพ่งโดยทั่วไป หากได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาซึ่งมีความรู้และความ

¹⁷ ศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดระยอง, ที่ระลึกในการเปิดศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดระยอง กับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดระยอง วันศุกร์ที่ 8 กรกฎาคม 2526, หน้า 32-33.

¹⁸ พรชัย ณ นคร, "เป็นผู้พิพากษาสมทบศาลแรงงานฝ่ายลูกจ้าง ถ้าประพุดิตัวไม่ดี มีสิทธิถูกนายจ้างเลิกจ้างได้," วารสารศาลแรงงาน : หน้า 95.

¹⁹ ชุมพล จันทราทิพย์, พระธรรมนูญศาลยุติธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536), หน้า 104.

เข้าใจเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ โดยมีบุคคลภายนอกซึ่งมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวเข้ามาร่วมพิจารณาและพิพากษาด้วย จะทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยรวดเร็วมีประสิทธิภาพและเหมาะสมยิ่งขึ้น สมควรจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้นเพื่อพิจารณาคดีโดยเฉพาะ โดยมีวิธีพิจารณาคดีเป็นพิเศษ เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว และเที่ยงธรรมยิ่งขึ้น²⁰ จากหลักการและเหตุผลในการจัดตั้งศาลได้กำหนดให้มีผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีพิพากษาคดี โดยผู้พิพากษาสมทบบนมีอำนาจทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา นอกจากนี้ยังมีอำนาจพิจารณาพิพากษาทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย โดยจุดมุ่งหมายในการนำผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้น ก็เพื่อให้ผู้พิพากษาสมทบให้ความรู้แก่ผู้พิพากษาอาชีพ และทำให้ภาพของการเป็นศาลชำนาญการพิเศษเกิดขึ้นจริงเพราะจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถของผู้พิพากษาสมทบนี้อาช่วยในการวินิจฉัยตัดสินปัญหา

หากมีผู้พิพากษาผู้ทรงคุณวุฒิร่วมเป็นองค์คณะด้วย 1 คน จะทำให้องค์กรในการพิจารณาคดีมีความชำนาญการพิเศษมากขึ้น ผู้พิพากษาผู้ทรงคุณวุฒิคือผู้พิพากษาสมทบซึ่งองค์คณะในการพิจารณาคดีพิพากษาจะมีผู้พิพากษาอาชีพ 2 คน และผู้พิพากษาสมทบ หรือผู้พิพากษาผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก 1 คน ร่วมเป็นองค์คณะ จะทำให้น้ำหนักในการตัดสินคดีจะอยู่ที่ผู้พิพากษาอาชีพแต่จะได้รับประโยชน์จากผู้พิพากษาสมทบคือการให้ความรู้กับผู้พิพากษาได้ดีกว่าในฐานะที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ เพราะในระบบผู้เชี่ยวชาญการฟังความจะเป็นรูปแบบข้างบนฟังข้างล่างไม่เหมือนกับผู้พิพากษาที่นั่งทำงานด้วยกัน และฟังในฐานะที่เป็นผู้ร่วมรับผิดชอบด้วยกัน ซึ่งปัจจุบันมีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสูงขึ้น ทำให้มีการละเมิดต่อทรัพย์สินทางปัญญาในรูปแบบที่สลับซับซ้อนมากขึ้น วิธีพิจารณาจำเป็นต้องมีความสะดวกรวดเร็ว เป็นธรรมสามารถที่จะให้ความคุ้มครองและเยียวยาแก่เจ้าของทรัพย์สินได้อย่างถูกต้องและทันทั่วทั้ง การให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาและข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศที่ถูกต้องเหมาะสม และเพียงพอ นั้น จะเป็นการจูงใจให้มีผู้สร้างสรรงานใหม่ขึ้น เจ้าของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในต่างประเทศก็ต้องการนำเอาวิทยาการใหม่ๆ มาปฏิบัติในประเทศไทย ทำให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากต่างประเทศ และทำให้ชาวต่างประเทศเข้ามาติดต่อดำขายกับประเทศไทย ซึ่งอยู่ในหลักการเดียวกันกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเพราะคดีทรัพย์สินทางปัญญาก็เป็นคดีประเภทหนึ่งในคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

²⁰ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539.

วัตถุประสงค์ของการนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้กับองค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ คือ เดิมระบบศาลจะเป็นระบบปิดที่จะมีแต่ผู้พิพากษาอาชีพเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาตัดสินคดี ซึ่งผู้พิพากษาอาชีพก็必将มีความชำนาญทางด้านกฎหมายเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันระบบศาลในประเทศไทยได้เปิดกว้างขึ้นโดยให้บุคคลภายนอกที่มีประสบการณ์ความชำนาญด้านอื่นเข้ามาร่วมพิจารณาพิพากษา โดยกำหนดให้เป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาซึ่งเรียกว่าผู้พิพากษาสมทบ ความต้องการที่จะนำเอาผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญชำนาญเฉพาะด้านมาช่วยเหลือศาลในการพิจารณาพิพากษาคดี และให้มีบุคคลที่มีความรู้เฉพาะด้านมาเป็นผู้ตัดสินคดีเนื่องจากจะเป็นผู้ที่เข้าใจถึงสภาพปัญหาและเข้าใจรูปแบบในการกระทำผิดได้ดีกว่าอันจะเป็นการส่งผลให้การดำเนินคดีเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและเป็นธรรม นอกจากนั้นคำพิพากษายังเป็นที่น่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับของสังคมและมีความแม่นยำในการนำผู้กระทำผิดมาลงโทษ เนื่องจากคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจผู้กระทำผิดจะอาศัยโอกาสจากอาชีพการงานหรือความไว้วางใจ หรือเนื่องจากที่ตนประกอบอาชีพมาเป็นช่องทางในการกระทำผิด ซึ่งความผิดบางลักษณะจะมีการอาศัยกลอุบายที่แยบยล หรือความซับซ้อนของการกระทำผิด ส่วนผู้พิพากษาที่มีความชำนาญเฉพาะด้านจะทำให้การพิจารณาพิพากษาเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว และแม่นยำ เพราะผู้พิพากษาได้ทำงานตามที่ตนถนัดและมีความรู้ชำนาญเฉพาะเรื่อง แต่ผู้พิพากษาต้องโยกย้ายอยู่เสมอทำให้ยากที่จะเกิดความชำนาญเฉพาะด้านและมีความรู้เฉพาะเรื่องทำให้ผู้พิพากษาที่เป็นแต่ผู้ที่ชำนาญทางด้านกฎหมายเกิดความไม่เข้าใจในวิถีทางในการประกอบอาชญากรรม ยังผลให้อาชญากรจำนวนไม่น้อยที่สามารถอยู่เหนือเงื้อมมือของกระบวนการยุติธรรมได้ และยังส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศชาติ ทำให้ประชาชนจำนวนมากได้รับความเดือดร้อน ดังนั้น องค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจต้องมีการพัฒนาปรับปรุงเพื่อให้ทันกับสถานะของสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ศาลหรือผู้พิพากษาจะพิจารณาพิพากษาคดีให้เป็นไปตามกฎหมายและข้อเท็จจริงเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมได้ระบบการบริหารงานบุคคลของผู้พิพากษาต้องมีความเป็นอิสระ มีการประชุมหารือกันได้ ซึ่งหากหนึ่งในองค์คณะพิจารณาคดีมีผู้เชี่ยวชาญชำนาญทางด้านเศรษฐกิจ และสามารถรู้ระบบเศรษฐกิจต่างๆ รู้ปัจจัยในการกระทำผิดต่างๆ ได้ดี แล้วนำมาถ่ายทอดในการประชุมปรึกษาหารือ ย่อมมีส่วนช่วยให้คำพิพากษาที่ออกมามีผลสอดคล้องกับการดำเนินการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้ ซึ่งระบบผู้พิพากษาสมทบน่าจะเหมาะสมแก่การนำมาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้ดีในระยะแรก เพื่อใช้เวลาในการสร้างผู้พิพากษาประจำให้มีความเชี่ยวชาญชำนาญเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์สูงในการพิจารณาพิพากษาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

แต่ผู้พิพากษาศมทบที่มีอยู่ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ก็ได้เกิดข้ออุปสรรคในการดำเนินคดีเช่นกัน เนื่องจากผู้พิพากษาศมทบจะมีอาชีพประจำที่ต้องทำ การงานอยู่แล้วการที่จะมานั่งพิจารณาด้วยก็จะมีปัญหาในเรื่องเวลา ประกอบกับบางคดีผู้พิพากษาศมทบก็มีผลประโยชน์เกี่ยวเนื่องที่ไม่มีผู้ใดล่วงรู้ได้ว่ามีผลประโยชน์เกี่ยวเนื่องกัน เนื่องจากในวงการนักธุรกิจต่างๆ ย่อมที่จะมีความสนิทคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีหรือไม่ก็เป็นคู่แข่งกันจึง อาจเกิดปัญหาในด้านความเป็นกลางได้ จึงมีความเห็นบางฝ่ายที่เสนอให้ยกเลิกระบบผู้พิพากษาศมทบ โดยเสนอให้ใช้ระบบผู้เชี่ยวชาญมาเป็นที่ปรึกษาของผู้พิพากษาแทนโดยเป็นผู้ให้ความเห็นต่อศาล ตามมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ.2539 ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวจะเรียกกันว่า Court Curiae (เพื่อนศาล) หรือ Amicus Curiae โดยศาลอาจขอให้มาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีได้ แต่ต้องให้คู่ความทุกฝ่ายทราบ และต้องไม่ตัดสิทธิคู่ความที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญฝ่ายตนมาให้ความเห็นได้แย้งหรือเพิ่มเติมได้ แต่ในปัจจุบันยังไม่มีกรณีขึ้นบัญชีเนื่องจากความจำเป็นไม่มี เพราะศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีผู้พิพากษาศมทบซึ่งเป็นองค์คณะร่วมให้ความเห็นดีอยู่แล้ว เพราะผู้พิพากษาศมทบแต่ละท่านมีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องอยู่แล้ว เช่น ความรู้เรื่องคอมพิวเตอร์ในกรณีมีข้อพิพาทเรื่องรายละเอียดและวิธีการ หรือเรื่องการกักเรือก็มีผู้พิพากษาศมทบที่มีความรู้เป็นอย่างดีอยู่แล้ว มีผู้ดำริให้ใช้ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ทรงคุณวุฒิแทนผู้พิพากษาศมทบเพราะเป็นการประหยัดงบประมาณแผ่นดิน แต่มีผู้ไม่เห็นด้วยโดยเห็นว่าการมีผู้พิพากษาศมทบนั้นดีอยู่แล้วเพราะผู้พิพากษาศมทบก็ให้ความเห็นเฉพาะเรื่องและเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี ดังเช่นที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศดำเนินการอยู่ โดยไม่มีการขึ้นทะเบียนผู้เชี่ยวชาญของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และไม่เคยใช้ผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเลย ซึ่งนายประสพสุข บุญเดช อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางท่านปัจจุบันก็มีความเห็นด้วยกับความเห็นฝ่ายหลังนี้

ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิอาจมีความรู้ในแขนงอื่นๆ ที่ผู้พิพากษาศมทบหรือผู้พิพากษาอาชีพอาจไม่มีความรู้ในแขนงนั้นๆ และเป็นไปไม่ได้ที่จะให้ผู้พิพากษาอาชีพและผู้พิพากษาศมทบมีความรู้ทุกแขนงได้ บางคดีอาจต้องการความรู้เฉพาะเรื่อง จึงเห็นควรให้มีผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้มาให้ความเห็นในความรู้พิเศษเฉพาะเรื่องนั้นๆ ได้ แต่ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒินี้ก็ยังมีปัญหาอยู่บ้างในการที่หากศาลเรียกมาเองแล้วผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นเป็นประโยชน์แก่คู่ความฝ่ายใดทำให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเข้าใจว่าศาลเข้าข้างคู่ความฝ่ายนั้นก็

นอกจากนั้นคดีที่จำเลยให้การรับสารภาพ ผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศกลางยังต้องเป็นองค์คณะในการพิพากษาคดี ซึ่งเห็นได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากเวลาที่ผู้พิพากษาสมทบก็มีให้น้อยอยู่แล้วยังต้องมาดำเนินการในส่วนนี้ ซึ่งการรับสารภาพหากไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ที่ต้องสืบประกอบผู้พิพากษาอาชีพก็มีความสามารถที่จะพิพากษาได้อยู่แล้วจึงเห็นควรลดบทบาทในส่วนนี้เพื่อให้ผู้พิพากษาสมทบไปดำเนินการในส่วนอื่น จะเป็นการคุ้มค่าแก่เวลามากกว่า

ดังนั้นการมีบุคคลภายนอกที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญชำนาญมาร่วมในการพิจารณาพิพากษายังมีความจำเป็นในคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจอยู่ จึงควรมีการกำหนดรูปแบบ อำนาจ และหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบขององค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลต่อไป

4.3 รูปแบบของผู้พิพากษาสมทบขององค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

ประเทศเยอรมัน ศาลชั้นต้นมลรัฐแบ่งออกเป็นองค์คณะคดีแพ่งและองค์คณะคดีอาญา และจะมีองค์คณะคดีพาณิชย์ที่มีหน้าที่วินิจฉัยคดีพาณิชย์แทนองค์คณะคดีแพ่ง ซึ่งองค์คณะพาณิชย์จะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 1 คน และผู้พิพากษากิตติมศักดิ์หรือที่เรียกว่าผู้พิพากษาสมทบจำนวน 2 คน โดยผู้ที่มาเป็นผู้พิพากษากิตติมศักดิ์จะต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้ที่มีสัญชาติเยอรมัน อายุครบ 30 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีอาชีพหรือเคยมีอาชีพในทางการค้า กรรมการผู้จัดการบริษัท ผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือประธานนิติบุคคลที่จดทะเบียนการค้า แต่งตั้งโดยคำแนะนำจากหอการค้าหรือการอุตสาหกรรม (มาตรา 105 - 109 GVG)²¹ ส่วนคดีอาญาประเทศเยอรมันจะมีศาลลูกขุนเล็กประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 1 คน เป็นหัวหน้าคณะ และลูกขุน 2 คน ส่วนศาลชั้นต้นมลรัฐจะมีองค์คณะเล็กทางอาญา ประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 1 คน เป็นหัวหน้าคณะและลูกขุนอีก 2 คน และมีองค์คณะใหญ่ทางอาญาซึ่งจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาร้ายแรงจึงมีองค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน และลูกขุน 2 คน (มาตรา 76 GVG) และยังมีศาลลูกขุนใหญ่ที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประเทศมีลักษณะเป็นคดีอาญาร้ายแรง ซึ่งองค์คณะศาลลูกขุนใหญ่

²¹ กมลชัย รัตนสภาวะวงศ์, หลักกฎหมายปกครองเยอรมัน พื้นฐานความรู้ทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด, 2537), หน้า 9-10.

ประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน รวมทั้งหัวหน้าคณะและลูกขุนอีก 6 คน (มาตรา 81 GVG)²² ซึ่งลูกขุนเยอรมันต่อมาก็ได้พัฒนาโดยมีลักษณะเป็นผู้พิพากษาสมาทพบเพราะมีอำนาจวินิจฉัยทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย

ศาลแรงงานสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันจะมีผู้พิพากษา 3 ฝ่ายประกอบด้วยผู้พิพากษาประจำ ผู้พิพากษาสมาทพบฝ่ายนายจ้าง และผู้พิพากษาสมาทพบฝ่ายลูกจ้าง โดยสมาคมนายจ้างและสหภาพแรงงานเป็นผู้เสนอรายชื่อผู้ที่สมควรทำหน้าที่ผู้พิพากษาสมาทพบซึ่งจะต้องเป็นผู้มีอายุ 25 ปีบริบูรณ์ ในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ แต่สำหรับศาลสหพันธ์รัฐต้องมีอายุอย่างน้อย 30 ปี และเคยเป็นผู้พิพากษาสมาทพบในศาลชั้นต้นมาอย่างน้อย 4 ปี ผู้พิพากษาสมาทพบในศาลอุทธรณ์และศาลสหพันธ์รัฐต้องมีความรู้พิเศษและความสามารถในด้านกฎหมายแรงงานและปัญหาแรงงาน โดยเป็นนายจ้างหรือลูกจ้างในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันมาแล้วเป็นเวลานาน โดยในชั้นต้นและชั้นอุทธรณ์จะอยู่ในตำแหน่งเป็นเวลา 4 ปี และอาจได้รับแต่งตั้งใหม่โดยไม่มีข้อจำกัด องค์คณะในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ประกอบด้วยผู้พิพากษาประจำ 1 คน และผู้พิพากษาสมาทพบฝ่ายนายจ้างและลูกจ้างฝ่ายละ 1 คน ส่วนองค์คณะในศาลแรงงานสหพันธ์รัฐประกอบด้วยผู้พิพากษาประจำ 3 คน ผู้พิพากษาสมาทพบฝ่ายนายจ้างและลูกจ้างฝ่ายละ 1 คน²³

ในประเทศฝรั่งเศส ศาลแรงงานมีผู้พิพากษาที่เลือกมาจากบุคคลธรรมดาซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องปัญหาแรงงาน องค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีเป็นระบบ 2 ฝ่าย ไม่มีผู้พิพากษาประจำร่วมเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดี มาจากการเลือกตั้งของสมาคมนายจ้างและสหภาพแรงงานจำนวนเท่าๆ กัน โดยต้องเป็นผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ต้องประกอบอาชีพนายจ้างหรือลูกจ้างมาอย่างน้อย 3 ปี และปีสุดท้ายต้องอยู่ในวงการแรงงาน คือเป็นสมาชิกของสหภาพแรงงานหรือสมาคมนายจ้างมีอายุอย่างน้อย 25 ปีบริบูรณ์ มีสัญชาติฝรั่งเศส และประเทศฝรั่งเศสได้มีการจัดอบรมผู้พิพากษาศาลแรงงานโดยจัดอบรมในด้านกฎหมายและด้านแรงงาน ซึ่งผู้พิพากษาศาลแรงงานจะอยู่ในตำแหน่ง 6 ปี และมีการเลือกตั้งใหม่ทุกๆ 3 ปี องค์คณะในการพิจารณาพิพากษาจะประกอบด้วยฝ่ายละ 2 คน การตัดสินถือตามเสียงข้างมาก ใน

²² เรื่องเดียวกัน , หน้า 14.

²³ ลาวัลย์ หอนพรัตน์, "องค์ประกอบและอำนาจองค์คณะผู้พิพากษาในศาลแรงงาน." (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 91-96.

กรณีที่จะแนบเท่ากัน ต้องตัดสินใจใหม่โดยมีผู้พิพากษาอาชีพเข้าร่วมตัดสินด้วย ศาลแรงงานฝรั่งเศส จะทำการพิจารณาหลัง 18 นาฬิกา²⁴

ดังนั้น องค์คณะของผู้พิพากษาที่จะพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจควรจะมี อัตราส่วนของผู้พิพากษาอาชีพมากกว่าผู้พิพากษาสมทบ ซึ่งจากแนวความคิดของการจัดตั้งศาล ทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศแล้วนั้น การใช้องค์คณะแบบผู้พิพากษาอาชีพ 2 คน และผู้พิพากษาสมทบ 1 คน เป็นองค์คณะที่เหมาะสมกับระบบศาลของประเทศไทยเนื่องจาก วัตถุประสงค์ของการนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้ก็เพราะต้องการบุคคลที่มีความรู้ความ ขำนาญเฉพาะด้านเข้ามาช่วยปรึกษาพิจารณาคดีกับผู้พิพากษาอาชีพ อันเป็นการถ่าย ทอดความรู้ของผู้พิพากษาอาชีพและส่งผลให้คำพิพากษาเป็นที่ยอมรับได้ในสังคม โดยเป็นคำตัดสิน ที่เกิดจากความคิดของบุคคลหลายฝ่ายและต่างเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทั้งทางด้านกฎหมายและทาง ด้านเศรษฐกิจ การกำหนดให้ผู้พิพากษาอาชีพมีเสียงในองค์คณะมากกว่าย่อมเป็นผลดีในแง่การ ป้องกันการทุจริตของผู้พิพากษาสมทบ และก็ยังค้ำประกันทางด้านกฎหมายเป็นสำคัญ เนื่องจากคดี อาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นคดีอาญาประเภทหนึ่งจึงต้องคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาให้ได้ รับการพิจารณาอยู่ในแนวทางของการวิเคราะหฺ์วินิจฉัยโดยอาศัยหลักกฎหมายเป็นหลัก เนื่องจาก การกระทำที่จะเป็นความผิดนั้นจะต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ มิใช่ ว่าหากการกระทำที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ จะเป็นความผิดไปเสียทั้งหมด แต่ จะต้องมาดูในทางการประกอบธุรกิจตามปกติ หรืออาศัยช่องทางในการแสวงหาประโยชน์โดยมิ ชอบแล้วไปสร้างผลกระทบกับประเทศชาติซึ่งกฎหมายจะมุ่งคุ้มครองส่วนรวมอยู่แล้ว

4.4 คุณสมบัติ อำนาจและหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบขององค์กรในการพิจารณา พิพากษาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

คุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัวต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้มี อธิษาคัยเหมาะสมที่จะปกครองและอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชน ซึ่งองค์คณะของศาลเยาวชน และครอบครัวประกอบด้วยผู้พิพากษาประจำ 2 คน และผู้พิพากษาสมทบอีก 2 คน ซึ่งอย่างน้อย คนหนึ่งต้องเป็นสตรี การพิพากษาคดีผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบที่เป็นองค์คณะพิจารณาที่ มีเสียงข้างมากเป็นองค์คณะพิพากษาคดีได้ ในการพิพากษาคดีต้องคำนึงถึงบุคคลิก ลักษณะ สุขภาพ และภาวะแห่งจิตของเด็กหรือเยาวชนและลงโทษ หรือใช้วิธีการที่เหมาะสมกับตัวเด็ก

²⁴ เรื่องเดียวกัน , หน้า 87-90.

หรือเยาวชน ผู้พิพากษาสมทบจะมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งคราวละ 3 ปี แต่แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งต่อไปอีกก็ได้²⁵ ซึ่งผู้พิพากษาสมทบถูกกำหนดให้เป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการเพื่อเป็นการคุ้มครองและเอาผิดหากกระทำผิดก็จะมีโทษหนักขึ้น

ผู้พิพากษาสมทบต้องสาบานหรือปฏิญาณตัวต่อหน้าอธิบดีศาลหรือหัวหน้าศาลว่าจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรมและรักษาความลับในราชการ ตามมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 และต้องมาปฏิบัติหน้าที่ตามเวลาที่กำหนดให้มาปฏิบัติกร หากพิจารณาคดีเรื่องใดแล้วจะต้องพิจารณาเรื่องนั้นต่อไปจนเสร็จ และทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและในปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งปัญหาข้อกฎหมายผู้พิพากษาประจำต้องให้คำแนะนำแก่ผู้พิพากษาสมทบ แต่จะบังคับให้ผู้พิพากษาสมทบเห็นคล้อยตามไม่ได้เพราะเป็นอำนาจอิสระของผู้พิพากษาสมทบในการแสดงความคิดเห็น

หน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัว²⁶

หน้าที่ในการปฏิบัติงาน

1. หน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดี

1.1 การมานั่งพิจารณาคดีต้องมาเป็นองค์คณะในการพิจารณา ซึ่งการพิจารณาพิพากษาให้ถูกต้องเที่ยงธรรมจำเป็นต้องรู้ข้อเท็จจริงในสำนวนโดยละเอียด สาเหตุแห่งการกระทำผิด

1.2 วางตนเป็นกลางปราศจากอคติ

1.3 การปรึกษาคดี

1.4 ลงชื่อในสำนวน

²⁵ พัลลภ พิสิฐษ์สังฆการ, คำอธิบายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงพิมพ์อักษรไทย, 2538) , หน้า 53.

²⁶ จรุง ชีวตโสภา , "หน้าที่ผู้พิพากษาสมทบ," ศาลจังหวัดปทุมธานีแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว : หน้า 59-63.

2. หน้าที่ในการสงเคราะห์เด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถกลับไปอยู่ร่วมกับสังคมได้โดยไม่ก่อปัญหาให้แก่สังคมอีก

2.1 ให้คำปรึกษาแก่ผู้อำนวยการสถานพินิจ

2.2 ช่วยเหลือกิจการของสถานพินิจ

2.3 หน้าที่ในการร่วมกิจกรรมกลุ่ม

หน้าที่ในการดำรงตน

1. เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต เทียงธรรม ถูกต้องตามกฎหมายและนิติประเพณี

2. ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งในหน้าที่ราชการโดยชอบ

3. ต้องวางตนเป็นกลางและปราศจากอคติ

4. ต้องอุทิศเวลาให้แก่ราชการ

5. ต้องสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย

6. ต้องเป็นคนสุภาพเรียบร้อย ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหน้าที่ราชการ

7. ต้องรักษาความลับของราชการ

8. ต้องประพฤติตนตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม

ผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัวไม่ได้เข้ามาเพื่อหวังผลเพียงเงินตอบแทนที่จะพึงได้รับจากการร่วมเป็นองค์คณะ แต่หวังผลอันใหญ่ยิ่งคือการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของสังคมด้วยกัน ช่วยกันพัฒนาเด็กและเยาวชนผู้หลงผิด ให้กลับตนเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันหน้า²⁷ และผู้พิพากษาสมทบจะต้องร่วมปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างเต็มที่และจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ให้ดีได้จะต้องมีจริยธรรมเช่นเดียวกับผู้พิพากษาอาชีพ เพื่อให้คู่ความและบุคคลทั่วไปมีความเชื่อถือศรัทธาไว้วางใจในการประสาทความยุติธรรมของศาลทั้งในฐานะที่เป็นสถาบันและตัวบุคคลด้วย หากมิได้ดำรงตนให้อยู่ในกรอบแห่งจริยธรรมข้าราชการตุลาการแล้ว ย่อมไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์สมตามความมุ่งหมายของกฎหมายได้ การปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบย่อมต้องยึดถืออุดมการณ์เช่นเดียวกับผู้พิพากษา เช่น ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เทียงธรรม และปราศจากอคติในการร่วมนั่งพิจารณาคดี ต้องสำรวมตนให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่และวางตนเป็นกลางในการปรึกษาคดีกับผู้พิพากษา ต้องให้ข้อคิด

²⁷ ศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดระยอง, ที่ระลึกในการเปิดศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดระยอง กับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดระยอง วันศุกร์ที่ 8 กรกฎาคม 2526, หน้า 42.

เห็นและเหตุผลประกอบ ต้องเคารพและรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน โดยละวางเสียซึ่งอคติ ทั้งปวง หากมีเหตุที่ฟังถอนตัวจากการนั่งพิจารณาคดีเรื่องใดก็ต้องแจ้งให้ผู้พิพากษาทราบและต้องรักษาความลับของทางราชการ²⁸

ผู้พิพากษาสวมทบในศาลแรงงานมิได้เป็นข้าราชการตุลาการ แต่เป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการตามความหมายในประมวลกฎหมายอาญา โดยผู้พิพากษาสวมทบดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี²⁹ และผู้พิพากษาสวมทบได้มาโดยการแต่งตั้งจากบุคคลตามบัญชีรายชื่อผู้แทนฝ่ายนายจ้างและฝ่ายลูกจ้างที่กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานเสนอจากการลงคะแนนเสียงของสมาคมนายจ้างและสหภาพแรงงาน และต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมาย ต้องเข้ารับการอบรมในเรื่องเกี่ยวกับศาลแรงงาน อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาสวมทบ และระเบียบที่เกี่ยวข้องตลอดจนการดำรงตนในฐานะเป็นผู้พิพากษาสวมทบ³⁰ แต่ผู้พิพากษาสวมทบในศาลแรงงานจะไม่มีกำหนดคุณสมบัติหรือความรู้ขั้นต่ำของผู้พิพากษาสวมทบเพราะมีความต้องการที่จะให้นายจ้างและลูกจ้างทุกคนมีสิทธิได้รับเลือกเป็นผู้พิพากษาสวมทบได้อย่างเท่าเทียมกัน และก่อนปฏิบัติงานจะต้องปฏิญาณตน

การปฏิบัติหน้าที่ ผู้พิพากษาสวมทบที่นั่งพิจารณาคดีจะต้องพิจารณาคดีนั้นจนเสร็จ เว้นแต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้³¹ หัวหน้าผู้รับผิดชอบของศาลจะจัดให้ผู้พิพากษาสวมทบซึ่งได้กำหนดให้เป็นผู้สำรองไว้ ถ้ามีหรือผู้พิพากษาสวมทบอื่นเข้าปฏิบัติราชการแทน แต่กรณีที่ผู้พิพากษาสวมทบออกตามวาระให้คงอยู่ปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อน และยังมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีซึ่งตนได้นั่งพิจารณาไว้ก่อนจนกว่าจะเสร็จคดีด้วย แต่ต้องไม่เกิน 60 วันนับแต่วันครบกำหนดออกตามวาระ

²⁸ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม, ประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการ พ.ศ. 2529, หน้า 93-94.

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 106.

³⁰ มาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522

³¹ มาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522

นอกจากนั้น ผู้พิพากษาศมทบยังอาจถูกคัดค้านได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หากเข้าหลักเกณฑ์ตามกฎหมาย³²

ผู้พิพากษาศมทบต้องรักษาคุณค่าของเกียรติที่ตนเองได้รับ โดยต้องไม่ผูกพันตนว่าเป็นฝ่ายนายจ้างหรือลูกจ้างในระหว่างปฏิบัติหน้าที่³³ โดยศาลแรงงานมีอำนาจพิจารณาแต่เฉพาะคดีแพ่งเท่านั้น แต่ผู้พิพากษาศมทบมีอำนาจพิจารณาพิพากษาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้น คือ เวลาในการพิจารณาคดีจะตรงกับเวลาทำงานประจำ อาจทำให้คดีล่าช้า เนื่องจากขาดการมาร่วมเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดี

ผู้พิพากษาศมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิทางทรัพย์สินทางปัญญาหรือการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการคัดเลือกตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง และต้องมีคุณสมบัติตาม (1) ถึง (4) และไม่มีลักษณะต้องห้ามตาม (5) ถึง (9) ดังต่อไปนี้

1. มีสัญชาติไทย
2. มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์
3. ได้รับการอบรมในเรื่องความมุ่งหมายของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและหน้าที่ตุลาการมาแล้วตามหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดในกฎกระทรวง
4. มีความรู้ความชำนาญทางทรัพย์สินทางปัญญาหรือการค้าระหว่างประเทศ
5. เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี
6. เป็นผู้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว
7. เป็นผู้เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
8. เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือมีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นผู้พิพากษาศมทบ หรือเป็นโรคที่ระบุไว้ในกฎกระทรวง

³² เดือน จิตรกร, คำบรรยายว่าด้วยกฎหมายพระธรรมนูญศาลยุติธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : กิจจันทร์การพิมพ์, 2534), หน้า 188-189.

³³ พรชัย ณ นคร, "เป็นผู้พิพากษาศมทบศาลแรงงานฝ่ายลูกจ้าง ถ้าประพฤติตัวไม่ดี มีสิทธิถูกนายจ้างเลิกจ้างได้," วารสารศาลแรงงาน : หน้า 96.

9. เป็นข้าราชการการเมือง กรรมการพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารหรือสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น ข้าราชการอัยการ ข้าราชการตำรวจ หรือทนายความ

ผู้พิพากษาสมทบให้ดำรงตำแหน่งคราวละห้าปี แต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งให้ดำรงตำแหน่งต่อไปอีกก็ได้และก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้พิพากษาสมทบต้องปฏิญาณตนต่อหน้าอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าจะปฏิบัติหน้าที่โดยเที่ยงธรรมและรักษาความลับในราชการ³⁴

ผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

1. ออกตามวาระ
2. ตาย
3. ลาออก
4. ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 15
5. ขาดการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดถึงสามครั้งติดต่อกันโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

ควร

6. ประพฤติตนไม่เหมาะสมแก่การเป็นผู้พิพากษาสมทบ

ในกรณีที่ตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบว่างลงเพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามวาระตามมาตรา 16 (1) จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งบุคคลซึ่งคณะกรรมการตุลาการคัดเลือกขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างก็ได้ เว้นแต่วาระของผู้พิพากษาสมทบเหลือไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน จะไม่แต่งตั้งบุคคลแทนก็ได้ ให้ผู้พิพากษาสมทบซึ่งดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนดำรงตำแหน่งแทน และในกรณีที่ยังไม่มีการแต่งตั้งผู้พิพากษาสมทบขึ้นใหม่หรือมีการแต่งตั้งแล้วแต่ยังไม่ได้เข้ารับหน้าที่ ให้ผู้พิพากษาสมทบซึ่งออกไปตามวาระคงอยู่ปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อน และให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ตนได้นั่งพิจารณาไว้ก่อนจนกว่าจะเสร็จคดีนั้น แต่ต้องไม่เกินหกสิบวันนับแต่วันครบกำหนดออกตามวาระ³⁵

³⁴ มาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ.2539

³⁵ มาตรา 16-18 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ.2539

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าข้าราชการพลเรือนและทหารไม่ต้องห้ามที่จะเป็นผู้พิพากษาศาลสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศทั้งนี้เพราะมาตรา 15 มิได้บัญญัติห้ามไว้ แต่ผู้ที่จะมาเป็นผู้พิพากษาศาลสมทบได้นั้นจะต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางทรัพย์สินทางปัญญาหรือการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีผู้พิพากษาศาลสมทบจำนวน 40 ท่าน³⁶ ผู้พิพากษาศาลสมทบจะได้รับค่าป่วยการสำหรับวันที่ปฏิบัติกรวันละ 1,000 บาท และหากกรณีต้องเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่นอกจังหวัดให้ได้รับค่าป่วยการในอัตราเท่ากับผู้พิพากษาประจำ³⁷ เนื่องจากปัจจุบันศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางมีเขตอำนาจที่วราชอาณาจักรเนื่องจากยังไม่มีการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาค แต่ให้ศาลจังหวัดดำเนินการบางอย่างแทนได้ แต่การพิจารณาจะออกไปนั่งพิจารณาที่ศาลจังหวัดตามมาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ.2539

องค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจควรจะต้องกำหนดให้มีผู้พิพากษาศาลสมทบที่มีคุณสมบัติลักษณะเช่นเดียวกันกับผู้พิพากษาศาลสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากคดีทรัพย์สินทางปัญญาก็เป็นคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทหนึ่ง ดังนั้นคุณสมบัติของผู้พิพากษาศาลสมทบก็ควรมีแนวทางอย่างเดียวกัน แต่จะมีข้อที่แตกต่างในส่วนของคุณสมบัติในด้านความรู้ ความเชี่ยวชาญและความชำนาญ ซึ่งคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจจะมีความผิดอยู่หลายประเภท จึงต้องจัดให้มีผู้พิพากษาศาลสมทบให้พร้อมกับคดีประเภทต่างๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการนำผู้เชี่ยวชาญมาเป็นผู้พิพากษาศาลสมทบ ซึ่งผู้พิพากษาศาลสมทบจะมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีเป็นอำนาจที่จะต้องดำเนินการในรูปขององค์คณะไม่ใช่อำนาจของผู้พิพากษานายเดียว ซึ่งอำนาจของผู้พิพากษานายเดียวจะเป็นอำนาจของผู้พิพากษาอาชีพเท่านั้น และผู้พิพากษาศาลสมทบจะมีอำนาจในการวินิจฉัยแต่ปัญหาข้อเท็จจริงเท่านั้น โดยให้มีอิสระในการตัดสินใจคดี แต่สุดท้ายคำพิพากษาก็จะต้องเป็นไปตามเสียงข้างมากซึ่งหากได้พัฒนาจนเป็นระบบที่ให้ผู้พิพากษาต้องเขียนความเห็นของตนเป็นลายลักษณ์อักษร และให้ผู้พิพากษาเสียงข้างมากเป็นผู้ทำคำพิพากษาคัดสินชี้ขาดโดยคำพิพากษานั้นให้มีความเห็นขององค์คณะทุกคนปรากฏเพื่อแสดงถึงความคิดเห็นขององค์คณะ คู่ความฝ่ายที่

³⁶ วัล ดิงสมิตร, กฎหมายศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ (กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, 2541) , หน้า 11.

³⁷ เรื่องเดียวกัน , หน้า 85.

อุทธรณ์ก็จะอ้างอิงความเห็นของผู้พิพากษาศาลชั้นต้นเพื่อโน้มน้าวให้ผู้พิพากษาศาลสูงเห็นด้วยกับความเห็นของผู้พิพากษาเสียงข้างน้อยโดยมีเหตุผลประกอบก็น่าจะเป็นการพัฒนากระบวนการบวนการยุติธรรมให้ดียิ่งขึ้น

ผู้พิพากษาศาลสมทบขององค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ต้องกำหนดให้มีคุณสมบัติตาม (1) ถึง (4) และไม่มีลักษณะต้องห้ามตาม (5) ถึง (9) ดังต่อไปนี้

1. มีสัญชาติไทย
2. เป็นผู้ที่ยังบรรลุนิติภาวะ
3. ได้รับการอบรมในเรื่องเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ
4. มีความรู้ความชำนาญทางด้านอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ
5. เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี
6. เป็นผู้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว
7. เป็นผู้เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษ
สำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
8. เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือมีกายหรือจิตไม่เหมาะสมที่จะเป็นผู้พิพากษาศาลสมทบ หรือเป็นโรคที่ระบุไว้ในกฎกระทรวง
9. เป็นข้าราชการการเมือง กรรมการพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารหรือสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น ข้าราชการอัยการ ข้าราชการตำรวจ หรือนายควม

ผู้พิพากษาศาลสมทบให้ดำรงตำแหน่งคราวละห้าปี แต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งให้ดำรงตำแหน่งต่อไปอีกก็ได้และก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้พิพากษาศาลสมทบต้องปฏิญาณตนต่อหน้าอธิบดีผู้พิพากษาขององค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจว่าจะปฏิบัติหน้าที่โดยเที่ยงธรรมและรักษาความลับในราชการ

ผู้พิพากษาศาลสมทบขององค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดีนั้น นอกจากมีคุณสมบัติตามกฎหมายแล้ว จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเพิ่มเติมดังนี้

1. ต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความชำนาญ ลำพังการเป็นผู้ที่เพียงแต่สนใจและติดตามข่าว หรือเป็นผู้ที่ทำธุรกิจ น่าจะไม่สามารถนับเนื่องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความชำนาญได้แต่อย่างใด ซึ่งผู้พิพากษาศาลสมทบจะต้องมีความรู้ตามประเภทต่างๆ ด้านใดด้านหนึ่งดังนี้

- 1.1 ความรู้เกี่ยวกับการเงินและการธนาคาร
- 1.2 ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายปริวรรตเงินตรา
- 1.3 ความรู้เกี่ยวกับการทำธุรกิจติดต่อค้าขายระหว่างประเทศ
- 1.4 ความรู้เกี่ยวกับการซื้อขายในตลาดค้าผลิตภัณฑ์ล่วงหน้า
- 1.5 ความรู้เกี่ยวกับการซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
- 1.6 ความรู้เกี่ยวกับการค้าและการพาณิชย์
- 1.7 ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีแผนใหม่ เช่น การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์หรือเท

เลขที่ปลอม

- 1.8 ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมโภคภัณฑ์และคุ้มครองผู้บริโภค
- 1.9 ความรู้เกี่ยวกับการกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด
- 1.10 ความรู้เกี่ยวกับภาษีอากร ศุลกากร สรรพากร และสรรพสามิต

2. ต้องมีเวลาว่างเพียงพอ ในการเป็นองค์คณะเพื่อพิจารณาพิพากษาคดี ที่จะ
ทำคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยได้

3. ต้องมีความเป็นกลาง ไม่ลำเอียงหรือมีประโยชน์ขัดกับการปฏิบัติหน้าที่
(Conflict of interest) ทั้งนี้เพื่อให้สามารถชี้ขาดตัดสินคดีได้เที่ยงธรรม

ผู้พิพากษาสมทบควรจะถูกกำหนดโดยอาศัยความรู้ความสามารถมากกว่า ไม่ใช่
กำหนดในเรื่องอายุ ในทางปฏิบัติการคัดเลือกก็จะพิจารณาตัดคนที่มีอายุน้อยออกไป เพราะวัตถุประสงค์ต้องการผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์มากๆ แต่บางครั้งผู้มีความรู้หรือประสบการณ์ในบางเรื่องมากกว่าผู้ใหญ่ได้ เช่น ความรู้ในด้านคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

ส่วนหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบขององค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดีอาชญากรรม
ทางเศรษฐกิจนั้น เมื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่าง
ประเทศแล้ว ควรให้ผู้พิพากษาสมทบบมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสำนวนที่ผู้พิพากษาประจำได้สืบ
พยานหลักฐานเสร็จแล้ว ไม่จำเป็นต้องให้ผู้พิพากษาสมทบมาร่วมในการสืบพยานหลักฐานด้วย เนื่องจาก
จากผู้พิพากษาสมทบไม่มีเวลาว่างในเวลาทำการของศาลอย่างเพียงพอ และมีการบันทึกคำ
พยานทุกถ้อยคำไว้แล้ว ดังนั้นหากผู้พิพากษาสมทบได้ตรวจสำนวนแล้วพบว่ายังขาดข้อเท็จจริง
บางอย่างที่จะนำมาใช้ในการวินิจฉัยชี้ขาดคดี ศาลสามารถให้ระบบไต่สวนที่ให้อำนาจเรียกพยาน
มาซักถามให้การเพิ่มเติมได้ และหากองค์คณะเห็นร่วมกันว่าควรให้ผู้พิพากษาสมทบร่วมในการ
สืบพยานในคดีใดก็ให้ทำเรื่องขอความเห็นชอบจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและ
การค้าระหว่างประเทศเป็นกรณีไปเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและรวดเร็วที่สุด ทั้งนี้ เมื่อผู้

พิพากษาสมทบตรวจสอบจำนวนแล้วก็สามารถปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นความรู้อันได้ ตีกว่าการให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความเห็น แต่เมื่อหากองค์คณะตรวจสอบจำนวนดูแล้ว เห็นว่ายังมีข้อน่าสงสัยยังไม่เข้าใจอยู่ก็ให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความเห็นเพิ่มเติมได้ อีก ประกอบกับการที่ผู้พิพากษาทุกคนจะต้องทำความเห็นให้ปรากฏในคำพิพากษาจึงไม่ต้องห่วง เรื่องความไม่สุจริตของผู้พิพากษาสมทบที่จะมีผลประโยชน์เกี่ยวเนื่อง เพราะหากเป็นความเห็นที่ไม่อยู่บนหลักแห่งความจริงและทฤษฎีแล้วผู้พิพากษาประจำก็จะไม่เห็นด้วย เมื่อคณะกรรมการตรวจสอบความเห็นนั้นก็จะมีหมายเหตุท้ายคำพิพากษา ความน่าเชื่อถือและไว้วางใจของผู้พิพากษา สมทบท่านนั้นก็หมดไป การกลับมาอีกหรือการจะถูกคัดค้านในการเป็นองค์คณะก็ยากที่จะเข้ามา ร่วมในการพิจารณาพิพากษาอีกต่อไป

นอกจากนั้น คดีที่จำเลยให้การรับสารภาพก็ไม่มี ความจำเป็นที่ผู้พิพากษาสมทบจะต้อง ร่วมเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดี ทั้งนี้เนื่องจากผู้พิพากษาประจำก็สามารถวินิจฉัยตัดสินคดีได้ อยู่แล้วมิต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญในการพิจารณาพิพากษาแต่อย่างใด

4.5 การคัดเลือก การจำแนก และการจัดสรรผู้พิพากษาสมทบขององค์กรในการพิจารณา พิพากษาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

การคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัวต้องมีการประกาศรับสมัคร และมายื่นใบสมัครต่อกระทรวงยุติธรรม เพื่อให้คิดทบทวนตนเองอีกครั้งว่าจะมีเวลาอุทิศให้กับงาน และมีจิตใจรักงานด้านนี้แท้จริง เนื่องจากต้องมีหน้าที่หนักขึ้นโดยเป็นการเสียสละเพื่อให้สังคม พัฒนาและเกิดความสงบสุข แต่ก็จะได้สิ่งตอบแทนคือเกียรติยศและชื่อเสียง เนื่องจากประพฤติดนอยู่ในกรอบแห่งการดำรงชีพที่จะมีระเบียบในการปฏิบัติหน้าที่เพิ่มขึ้น แต่ถ้าเข้ามาแล้วลาออกก็ จะทำให้งานส่วนรวมยุ่งยากเสียหายได้ โดยรัฐได้จัดให้มีคณะอนุกรรมการดำเนินการอบรมบุคคลที่ ประสงค์จะเข้ารับการศึกษาเพื่อดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบโดยให้มีหน้าที่จัดให้มีการอบรม ประเมินผลการอบรม พิจารณาความเหมาะสมของผู้เข้ารับการศึกษา และเสนอรายชื่อผู้ผ่านการ อบรมและการประเมินผล เมื่อมีการอบรมเสร็จสิ้นแล้วให้มีการทดสอบความรู้ตามวิธีการที่ คณะอนุกรรมการดำเนินการอบรมเห็นสมควร³⁸ และมีหัวข้อของการอบรมจะมุ่งเน้นที่ความมุ่ง

³⁸ ศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดระยอง, ที่ระลึกในการเปิดศาลคดีเด็กและเยาวชน จังหวัดระยอง กับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดระยอง วันศุกร์ที่ 8 กรกฎาคม 2526, หน้า 86-90.

หมายของศาล หน้าที่ผู้พิพากษาสมทบ หน้าที่ตุลาการโดยทั่วไป วิธีการดำเนินการเกี่ยวกับเด็ก ก่อนคำพิพากษาเป็นต้น³⁹

การคัดเลือกเป็นผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกต้องมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนด และบุคคลที่เป็นโรคต่อไปนี้เป็นบุคคลที่มีลักษณะต้องห้ามไม่ให้เข้ารับการคัดเลือกเพื่อดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง⁴⁰

1. โรคเรื้อนในระยะติดต่อหรือในระยะที่ปรากฏอาการเป็นที่รังเกียจแก่สังคม
2. วัณโรคในระยะอันตราย
3. โรคเท้าช้างในระยะที่ปรากฏอาการเป็นที่รังเกียจแก่สังคม
4. โรคติดยาเสพติดให้โทษ
5. โรคพิษสุราเรื้อรัง

การอบรมบุคคลที่ประสงค์จะเข้ารับการคัดเลือกเพื่อดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ แบ่งเป็น 3 หัวข้อ และมีระยะเวลาการอบรมในแต่ละหัวข้อ ดังนี้คือ⁴¹

1. การอบรมในเรื่องความมุ่งหมายของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ
 - 1.1 ความรู้เกี่ยวกับการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ 2 ชั่วโมง
 - 1.2 วิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ 4 ชั่วโมง
 - 1.3 ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา 4 ชั่วโมง

³⁹ เรื่องเดียวกัน , หน้า 31.

⁴⁰ ข้อ 3 แห่งกฎกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2540 ออกตามความในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ.2539 ณ วันที่ 20 สิงหาคม 2540.

⁴¹ ข้อ 5 แห่งกฎกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2540 ออกตามความในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ.2539 ณ วันที่ 20 สิงหาคม 2540.

1.4 ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการค้าระหว่างประเทศและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
เรื่อง 4 ชั่วโมง

2. การอบรมเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลสมทบและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

2.1 อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลสมทบ 3 ชั่วโมง

2.2 ระบบการศาลของไทย 2 ชั่วโมง

2.3 ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 4 ชั่วโมง

2.4 การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน 4 ชั่วโมง

2.5 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมสัญญาและหนี้ 3 ชั่วโมง

2.6 ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่าง
ประเทศ 2 ชั่วโมง

3. การอบรมเกี่ยวกับการดำรงตนในฐานะเป็นผู้พิพากษาศาลสมทบ

3.1 การดำรงตนในฐานะเป็นผู้พิพากษาศาลสมทบ 2 ชั่วโมง

3.2 ประมวลจริยธรรมของข้าราชการตุลาการ 2 ชั่วโมง

ดังนั้นองค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจควรกำหนดให้มีการยื่นใบสมัครเพื่อตรวจสอบประวัติและเข้ารับการอบรม มีการวัดระดับความรู้ความสามารถโดยคณะกรรมการจัดการอบรม โดยตรวจสอบคุณสมบัติว่าเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญจริงหรือไม่ตามที่อ้างไว้ในใบสมัคร และเมื่อดำเนินการคัดเลือกได้แล้ว จะมีการจำแนกผู้ที่จะมาเป็นผู้พิพากษาศาลสมทบตามสาขาอาชีพและความรู้ความสามารถว่ากลุ่มบุคคลนี้สามารถนั่งพิจารณาเป็นผู้พิพากษาศาลสมทบประเภทคดีใดได้บ้าง เมื่อมีคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจขึ้น หัวหน้าของศาลนั้นก็จะเป็นผู้จัดสรร โดยพิจารณาจากประเภทคดีและจัดสรรตามลำดับที่ได้กำหนดไว้เวียนไปเรื่อยๆ ตามความเหมาะสม คู่ความมีสิทธิที่จะคัดค้านผู้พิพากษาศาลสมทบในคดีใดก็ได้ โดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และผู้พิพากษาศาลสมทบก็มีสิทธิที่จะถอนตัวจากการเป็นองค์คณะได้หากเห็นว่าตนเข้าหลักเกณฑ์ที่จะถูกคัดค้านได้ โดยตัดสินใจก่อนเพื่อเป็นการแสดงถึงความบริสุทธิ์ และคงไว้ซึ่งความยุติธรรม

จากนั้นก็จัดให้มีการอบรมเพื่อให้เข้าใจหลักการทำงานขององค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ วิธีการพิจารณาคดี การชั่งน้ำหนักพยาน การตัดสินใจ การเขียนคำพิพากษา

4.6 การตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบขององค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

การตรวจสอบจะเป็นหลักประกันความน่าเชื่อถือในการปฏิบัติหน้าที่ และยังคงให้คำพิพากษาเกิดความศักดิ์สิทธิ์สามารถตรวจสอบได้ ซึ่งเห็นว่าหลักการที่สำคัญคือหลักการกำหนดให้ทุกคนในองค์กรคณะแม้แต่ผู้พิพากษาสมทบจะต้องทำความเข้าใจเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ในคำพิพากษาว่ามีความเห็นอย่างไร วินิจฉัยแล้วเห็นอย่างไร แล้วจึงให้ผู้พิพากษาที่เป็นฝ่ายเสียงข้างมากทำคำพิพากษาว่าตัดสินอย่างไรตามหลักเกณฑ์ในการทำคำพิพากษาตามเสียงข้างมากต่อไป เพื่อให้เกิดผลในทางที่ประชาชนทั่วไปสามารถตรวจสอบได้ และจะต้องมีการจัดพิมพ์คำพิพากษาที่ถึงที่สุด ไม่ว่าจะถึงที่สุดในชั้นต้นเนื่องจากไม่มีการอุทธรณ์หรือต้องห้ามอุทธรณ์ก็ตามเผยแพร่สู่สาธารณชน เพื่อให้ประชาชนทั่วไปตรวจสอบได้โดยง่าย อันเป็นการแสดงถึงความโปร่งใส และเป็นการควบคุมดุลพินิจของผู้พิพากษาสมทบมิให้เป็นการเอื้อประโยชน์แก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และหลักเกณฑ์ดังกล่าวจะต้องไม่กระทบต่อความเป็นอิสระของผู้พิพากษาด้วย การทำความเข้าใจให้ประจักษ์แก่สาธารณชน ซึ่งคำพิพากษาจะต้องมีเหตุผลมิใช่เป็นการตัดสินตามอำเภอใจ ดังนั้นเมื่อการตัดสินมีเหตุผลถ้าเหตุผลนั้นเกิดจากความบริสุทธิ์ใจก็ไม่ควรที่จะต้องกลัวต่อกระแสการวิพากษ์วิจารณ์เพราะในที่สุดความจริงก็จะปรากฏออกมาให้เห็นได้เอง ทั้งยังเป็นการป้องกันมิให้มีการทุจริต เพราะหากเป็นการกระทำโดยปิดบังซ่อนเร้นแล้วย่อมง่ายต่อการทุจริต แต่หากทำให้โปร่งใสแล้วการทุจริตในหน้าที่ก็จะทำได้ยากกว่าเดิม และการที่กำหนดให้ผู้พิพากษาที่เป็นฝ่ายเสียงข้างมากเป็นผู้ทำสรุปคำพิพากษาก็เป็นหลักเกณฑ์ที่ถูกต้อง เนื่องจากเห็นด้วยกับสิ่งที่จะต้องเขียน การเขียนคำพิพากษาก็จะทำได้โดยง่าย มิใช่ให้เจ้าของสำนวนเขียนทั้งที่เจ้าของสำนวนอาจเป็นผู้พิพากษาฝ่ายเสียงข้างน้อยก็ได้ เหตุที่ยังคงต้องมีผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนอยู่ที่ เพราะอย่างยิ่งมีอำนาจบางอย่างในการพิจารณาคดีที่เป็นอำนาจของผู้พิพากษานายเดียว จึงยังคงต้องมีผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเพื่อพิจารณามีคำสั่งต่างๆ

คำพิพากษาที่มีการเผยแพร่ออกสู่สาธารณชนส่วนใหญ่เป็นคำพิพากษาศาลฎีกา ส่วนคำพิพากษาของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์จะไม่ค่อยมีการตีพิมพ์เผยแพร่ ซึ่งหากให้ข้อเท็จจริงถึงที่สุดในชั้นศาลอุทธรณ์แล้ว ก็จำเป็นที่จะต้องมีการพิมพ์เผยแพร่เพื่อให้เป็นการตรวจสอบคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ไปด้วยในตัว ซึ่งการเผยแพร่คำพิพากษาย่อมเป็นการวัดกระแสของสังคมในการยอมรับคำพิพากษาได้หรือไม่ เพราะหากมีเหตุผลที่ดีพอสังคมก็น่าจะนำผลนั้นไปวิเคราะห์เพื่อพิจารณาเห็นว่าเห็นพ้องด้วยกับความเห็นของผู้พิพากษาหรือไม่ จึงไม่น่าจะส่งผลต่อ

ความเป็นอิสระของผู้พิพากษาถ้าหากมีเหตุผลที่สมควรในการตัดสินคดีและเหตุผลนั้นชัดเจนและ
อยู่บนหลักเกณฑ์แห่งทฤษฎีและหลักกฎหมายต่างๆ

การกำหนดให้มีการคัดค้านผู้พิพากษาได้โดยอ้างเหตุต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนด
ตลอดจนการถอนตัวจากการเป็นผู้พิพากษาสมทบในคดีนั้นๆ ก็เป็นการตรวจสอบได้อีกวิธีหนึ่ง
จำนวนองค์คณะของผู้พิพากษาที่ให้เป็นผู้พิพากษาอาชีพ 2 คน ผู้พิพากษาสมทบ 1 คน ก็ส่งผลดีใน
แง่ของการตรวจสอบการปฏิบัติงานได้ เนื่องจากหากผู้พิพากษาสมทบทุจริต หรือผู้พิพากษา
อาชีพไม่เห็นด้วยก็ไม่มีผลต่อคำพิพากษา แต่หากความเห็นของผู้พิพากษาสมทบนำเชื่อถือแล้ว
และผู้พิพากษาอาชีพก็มีความเห็นไปในแนวเดียวกัน คำพิพากษานั้นก็จะเป็นในลักษณะที่ผสม
ผสานระหว่างความคิดหลายฝ่ายโดยมิใช่ความคิดของนักกฎหมายแต่เพียงฝ่ายเดียว ทำให้คำ
พิพากษานั้นเป็นที่ยอมรับของสังคมได้